

MEZEY KATALIN

Jámbor óhajok

„Az Európai Unióba való belépésünk kapcsán nagy illúziókba azért ne ringassuk magunkat – mondta még 2004 előtt egy külföldön dolgozó magyar tudós, aki a nyolcvanas évek közepétől egy európai tudományos egyesület választott vezetője. – Ha azt javaslom a vezetőségnek, hogy valamely kutatási programot, tanácskozást vagy hasonlót vigyünk Magyarországra, abban a pillanatban kézerdő emelkedik a levegőbe, és szomszédaink sorban elmondják, hogy miért alkalmatlan, felkészületlen, lehetetlen helyszín ez az alacsony színvonalú, dölyfös, bürokratikus és tehetségtelen ország. A kilencvenes évektől legföljebb annyi változott, hogy azelőtt öt ország szólalt föl Magyarország ellen, most pedig már nyolc vagy kilenc, attól függően, hogy Jugoszlávia utódállamainak tudományát épp hányan képviselik. Ilyen előzmények után mi más véleményük lenne a nyugati nagyoknak? Csak nem vonják kétségbe, ugyebár, szomszédaink kompetenciáját, elvégre azok közelebbről ismernek bennünket. No, hát ezt jobb, ha már most tudjuk.”

Persze, ha nem vagyunk jelen valahol, az még rosszabb megoldás.

Ennek a helyzetnek tehát foglyai vagyunk, és valószínű, hogy ez egyhamar meg nem is változik. A politikai és gazdasági ügyek alapján azért hol itt, hol ott kialakulnak olyan érdekközösségek, amelyeknek szükségük van a magyar szavazatokra is, így hát amíg a demokrácia játékszabályai élnek, számolniuk kell velünk azoknak, akik kézben tartják a gyeplőt.

Hogy a dolgoknak hagyományosan kedvezőtlen meneténél rosszabbul is alakulhat külső megítélésünk – pl. „honi kozákjaink” munkálkodása következtében –, arra épp a 2011. év nyitánya szolgáltatott példát.

Bízunk benne, hogy ha képesek leszünk belső erőinket minél nagyobb mértékben, a nemzeti ügyek érdekében mozgósítani, jobban is járhatunk.

Bizonyos, hogy a magyarságot történelmi tudatunk feltámasztása, kultúránk, hagyományaink, értékeink megismertetése, önbecsülésünk megerősítése és tűrőképességünk megedzése révén lehet eredményesen a jövő felé fordítani.

Hazánk fiai többségükben a múltjuktól elszakítva, a jövőjükben elbizonytalanítva, legföljebb ha a jelennek élnek. Rosszabb, de nagyon gyakori, hogy annak se: önpusztító szenvedélyeik rabjaként, a közös sors iránt érzéketlenül, tengődnek elárvultan.

Nem csoda: már 1914 óta, az 1. világháború kitörésétől rendkívüli állapot van hazánkban. Előbb a nemzetközi hatalmi átrendeződés folyamányaként háborúba vitték az erejük teljében levő teljes férfinépességet, tönkre téve ezzel a családokat, megbénítva az ország fellendülésben levő gazdaságát. Majd a terror véres eszközeit vetette be a háború sokkjától még magához sem tért, a szegénység-gazdagság fájó ellentétére még érzékenyebbé vált országban egy kommunista kalandorcsapat.

Aztán nagyhatalmi döntéssel elvették az ország területének kétharmadát, és idegen országokhoz csatolták népességünk egyharmadát. A maradék ország politikai és gazdasá-

gi vezető rétegei nem voltak képesek a föld nélküli, kiszolgáltatott szegénységben élő agrártömegeket és az ipari munkásságot egy belső, szociális kiegyezéssel, a történelmi osztálykorlátok lerombolásával szorosabban a társadalomba integrálni. Ehhez 1920–39 között a világháború keserves következményeiből tanuló, kijózanodott, kereszténydemokrata szellemű kormányzásra, földosztásra, a felelős értelmiséggel való hatalommegosztásra lett volna szükség. Mindennek az elmaradása nemcsak a gazdasági és politikai kulcspozíciókat elfoglaló magyar vezető rétegek bűne volt, hanem a világ újrafelosztásával foglalkozó, a modern kor civilizációs válságára akkor is belső és külső erőszakkal válaszoló nagyhatalmaké is, amelyek a kor európai politikájának irányát akkor is alapvetően meghatározták. És nagy szerepet játszott benne a gyors technikai fejlődéshez társuló hagyományvesztés, az uralomra jutó dekadens, egyszerre felelőtlen és türelmetlen korszak is.

A 2. világháború veszteségei és a kommunista Kelet csatlósállamaként leélt több mint negyven év aztán véglegesen felőrölték a magyar társadalom valamennyi, még túlélő történelmi rétegét, osztályát. A hagyományos falut és várost, a parasztságot és az ipari munkásságot, a tehetős, magabíró rétegeket: az arisztokráciát, a földbirtokosokat, gyárparosokat stb., a tradicionális értelmiséget, a közép- és kistermelőket egyaránt. A magántulajdonnak a kommunista ideológia értelmében végbevitt erőszakos megszüntetése, az ötvenhatos forradalom leverését követő kivándorlási hullám, a megtorlás éveinek tragédiái következtében teljesen összetört a magyar társadalom hagyományos belső szerkezete.

Bátran állítható, hogy nincs olyan rétege a magyarságnak, amely a XX. század történelmének valamely pillanatában ne vált volna saját hazájában üldözötté, amely meg tudta volna őrizni korábban betöltött társadalmi helyét és szerepét, ne kérdőjeleződött volna meg egzisztenciája, ne kellett volna elszakadnia a gyökereitől.

Tehát csoda, hogy még vagyunk?

Vagyunk, de – a világ sok népével együtt – ilyenek vagyunk: szétszóratottak, kifosztottak, elszegényedettek, megaláztak, sértettek és talajt veszítettek. Vesztesek.

És mégis meg akarunk maradni. Meg akarjuk menteni, ami a Nagy Rombolás századát követően belőlünk megmenthető.

Ehhez mindenképp először az kell, hogy a jövőnkbe vetett hitünket fel tudjuk támasztani, a Teremtőnkbe vetett hitünket visszazerezzük, mindennap átéljük és gyakoroljuk.

Az élethez való bátorság szikráját magunkban felszítjuk.

Az anyagi javak birtoklását ne tartjuk fontosabbnak az élet értékeinél: a szeretetnél, az utódokról való gondoskodásnál, a mások iránti együttérzésnél, a közösségünkért és saját magunkért való felelősségvállalásnál.

Keressük az igazságot, és igazunkat mások előtt is meggyőződéssel, megalkuvás nélkül képviseljük.

Közös érdekeinket, értékeinket és jogainkat felismerjük, elfogadjuk, önzésünk és kényelemszeretetünk elé helyezzük.

Az egyes ember érdekét, értékét és jogait társadalmi szinten is komolyan vegyük, tiszteljük és segítjük.

Erőnkkel és gyengeségeinkkel tisztában legyünk.

Erőnket és akaratainkat megeddzzük, és a közös célok sikere érdekében is használjuk. A közös múltunk megismeréséhez szükséges bizalmat magunknak megszavazzuk.

A hagyományaink, a kultúránk – az anyanyelvünk – értékeit jól ismerjük, tiszteljük, elkötelezetten szeressük, bennük és velük élni tudjunk, ellenszélben is büszkén védjük, önazonosságunkat bennük tudatosítsuk és tovább örökítsük.

Hagyományaink és kultúránk értékeit a világ előtt vállaljuk, a világgal megismertessük.

Alkotók is legyünk, ne csak fogyasztók. Szellemiekben igényesek, anyagiakban mértéktartók.

A gyorsan változó szellemi és materiális divatokra kritikával tekintünk, tőlük távolságot tartunk, életünket, egzisztenciánkat ne szolgáltatassuk ki nekik. Igyekezzünk megvédeni befolyásuktól a tájékozatlanokat, a gyermekeket és a fiatalokat.

A jóra való törekvést magunkban és egymásban felismerjük, és intézményesen is megbecsüljük.

A tehetséget és képességet magunkban és egymásban felismerjük, megbecsüljük, környezetünkkel is megismertessük és elismertessük.

A vetélkedés és gyűlölködés szellemét igyekezzünk magunktól távol tartani, mások megbecsülésére és együttműködésre törekedjünk.

Szenvedélyeinket ismerjük fel, és tanuljunk meg uralkodni rajtuk.

Ne örüljünk annak, ami alantas, csak azért, hogy magunkat különbnek érezhessük.

A gyengébbtől se vegyük el azt, amit az erősebbtől nem merünk elvenni.

Az önsajnálatot váltsa fel bennünk a mások iránt érzett részvét.

Az öregeket a társadalomban és a családjukban is tartsuk tiszteletben, jogaikat ismerjük el, eredményeiket becsüljük meg, tudjunk együtt élni velük.

A fiatalokat ne csapjuk be, ne használjuk ki, ne is kényeztessük el. Segítsük őket önálló életpályára állni, tehetségüket kiképezni, kibontakoztatni. Segítsük a családhoz kötődésüket megszilárdítani.

A családjukat ismerjük, szeressük, családtagjainkat fogjuk össze, anyagilag és erkölcsileg minden körülményben mindenkor segítsük.

Más családokat is tartsunk tiszteletben, a bajban segítsünk.

Az idegen hagyományok és kultúrák értékeit ismerjük fel, tiszteljük, belőlük tanulni tudjunk. De ne bálványozzuk, ne rendeljük alájuk a saját értékeinket.

A hibáinkkal őszintén nézzünk szembe, tanuljunk belőlük.

A bűneinket ismerjük be, bánjuk meg, és következményeiket igyekezzünk jóvátenni.

A jó szándékkal felénk nyújtott kezét fogadjuk el.

A Júdás-pénzt soha senkitől el ne fogadjuk.

Mások rovására különalkut ne kössünk.

Bosszút senki ellen ne forraljunk.

A hazugságot, mint mindennapos életgyakorlatot, vessük el. Tanuljunk meg elviselni és megbecsülni az igazmondást.

Ne éljünk a távoli gazdagságok bűvöletében, tanuljunk meg fölfedezni és megbecsüléshez juttatni saját, közeli szegénységünk értékeit.

És még hosszsan folytathatnánk a sort arról, hogy mi mindent kellene tennünk testi, lelki, szellemi, társadalmi egészségünk, közösségünk, kultúránk újjáépítése, a nemzet közös értéktudatának helyreállása érdekében.

De ha egyetlen dolgot kellene kiemelnem, amit nagyon fontosnak tartok, akkor a gyarmati gondolkodásmód megszűnését említeném. Ez főnről, az értelmiség, a média köréből szivárog le a társadalomba, de fönt is, lent is egyként szálni való és fájdalmas

jelenség. Amikor a bennszülött értelmiségi az amerikai vendégnek azzal dicsekszik, hogy tudja, mit forgatnak épp Hollywoodban, de ha magyar filmekről kérdezik, csak legyint. Amikor a bennszülött média a külföldről jött vándorkiállítások nézőszámától ámuldozik, amikor az irodalomtörténész sajnálatos provincializmusnak tartja, ha a hazai „Nagy Könyv” vetélkedőn egy magyar regény végez az első helyen. (Pedig Angliában, ugye, egy angol.)

Hogy a magyar diák, amikor leérettségizik, legyen tudatában mindannak az értéknek, amit a nemzet történelme, tudománya, művészete megteremtett. A magyar színházak mindegyike folyamatosan és büszkén tartson műsorán hűséggel és szeretettel játszott magyar klasszikus színműveket, a hangversenytermekben minden héten többször is lehessen magyar zeneművekből álló koncerteket hallgatni, a magyar operaházak ne csak évi két nemzeti ünnepünkön adjanak magyar operát, a magyar képzőművészeti egyetemen legyen vizsgatárgy a magyar képzőművészet története, a magyar rádiókban hallgathatók, a tévékben rendszeresen láthatók legyenek magyar irodalmi művek, hangjátékok, tévéjátékok, filmek, koncertek, magyar tudományos és ismeretterjesztő műsorok. Hogy a magyar könyvtárakban megtalálható legyen a magyar szépirodalmi, bölcséleti, tudományos művek minél teljesebb palettája. És a hozzánk érkező turistának mindenki, akivel itthon találkozik, fel tudja hívni a figyelmét azokra az értékekre, amelyek nálunk és csak nálunk találhatók.

Ha ez megvalósulna – és tulajdonképpen kin múlik, hogy nem valósul meg? –, hiszem, hogy ebben az országban, sőt a határon túli magyarság körében is több lenne a felemelt fejjel járó ember, aki szívesen rámosolyog a szembejövőre, aki épp olyan büszke magára, mint a világ bármely másik magyarjára, aki épp oly szívesen látja, hallja, tapasztalja honfitársa sikerét, mint a saját magáét. Olyan néppé lennénk megint, aki tudja és szereti együtt dalolni a maga dalait, táncolni a maga táncait, együtt szavalni a költők verseit, és esténként a tűz mellett szívesen hallgatja a csacska hegedősök énekét a régi magyarok hősi cselekedeteiről.

Tájkompozíció (1957)

MEZEY KATALIN (1943) az *Elérhetetlen föld* című antológia költőivel indult 1969-ben. Líráköteteket, regényeket, meséket, színműveket, hangjátékokat írt és publikált. Az Írók Szakszervezete (1987) és a Széphalom Könyvműhely (1990) alapítója, több száz szépirodalmi, művelődéstörténeti kötet szerkesztője és kiadója.